

УДК 332.142

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V37\(2023\)-01](https://doi.org/10.31521/modecon.V37(2023)-01)

Аверкина М. Ф., доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіко-математичного моделювання та інформаційних технологій, Національний університет «Острозька академія», м. Острог, Україна

ORCID: 0000-0002-1517-6434

e-mail: maryna.averkina@oa.edu.ua

Загоруйко О. В., студентка I курсу магістерського рівня вищої освіти, кафедра економіко-математичного моделювання та інформаційних технологій, Національний університет «Острозька академія», м. Острог, Україна

ORCID: 0000-0001-5590-0231

e-mail: oksana.zahoruiko@oa.edu.ua

Сучасні аспекти стійкого розвитку Поліського економічного регіону

Анотація. У статті досліджено принципи та цілі стійкого розвитку на глобальному, державному та регіональному рівні на прикладі Поліського економічного регіону. Проаналізовано низку праць вітчизняних вчених на тему регіонального стійкого розвитку, його основних характеристик, особливостей та ефективних шляхів досягнення стратегічних цілей. Розглянуто стійкий розвиток як концепцію існування людства та етапи його вивчення світовою спільнотою. Описано цілі глобальної стратегії стійкого розвитку та їх тісні взаємозв'язки у контексті системного підходу. Досліджено документи, які є законодавчою базою стійкого розвитку в Україні. Після здійснення детального аналізу поточної ситуації економіки, екології та суспільних тенденцій, а також впливу військових дій у Поліському економічному регіоні, запропоновано напрями досягнення цілей стійкого розвитку, які наголошують увагу на визначній ролі взаємодії громадськості та державних інституцій.

Ключові слова: сталий розвиток; Поліський економічний регіон; ресурси; система екологічного менеджменту.

Maryna Averkina, Doctor of Economics, Professor, Professor of the economic and mathematical modeling and information technologies Department, National University «Ostroh academy», Ostroh, Ukraine

Oksana Zahoruiko, student of the 1st year of the master's level, Department of economic and mathematical modeling and information technologies, National University «Ostroh academy», Ostroh, Ukraine

Modern Aspects of Sustainable Development of Polissya Economic Region

Abstract. Introduction. The strategy of sustainable development is an extremely complex and extensive plan for predicting, preventing and solving problems on which depends the future survival of all living beings. It is quite difficult to operate with global goals without sufficient awareness of what is happening at the regional and local levels. Thus, a problem arises in the study of aspects of sustainable development of a specific economic region of Ukraine with the aim of determining its main properties and ways for improving regional policy.

Purpose. Research of the current state of economy, ecology and social trends, definition of the main aspects and development of proposals for ways to improve and accelerate the sustainable development of the Polissya economic district.

Results. Polissya economic district is a region where every global goal of sustainable development must be implemented at the local level, because economic sphere, environment, and society need considerable changes. Social sphere is dominated by depressive processes, the environment is constantly polluted by harmful emissions from enterprises and radiation pollution. All this factors directly affect the economy, which has lost its former potential and has focused only on extracting raw materials. The war became a catalyst for large-scale negative tendencies. But despite the factors listed above, Polissya economic district has a great potential in agro-industrial complex, tourism sector, and available renewable energy sources.

Conclusions. Sustainable development should be completely supported by local population and government. Also implementation of environmental management system will be strong impulse for responsible and enhanced restoration of the environment, which will directly affect the condition of health of the local population.

Keywords: sustainable development; district; resources; environmental management system.

JEL Classification: R11; R50; R58 (1-5).

Постановка проблеми. Стрімкі темпи зростання економічної активності, збільшення чисельності населення, потреба у захисті навколишнього середовища породжують низку проблем, вирішення

яких набуває глобального характеру. Такі проблеми зазвичай взаємопов'язані та володіють ознаками, які можуть бути різними, мати позитивний і негативний вплив у тих чи інших обставинах. Таким чином,

¹Стаття надійшла до редакції: 21.02.2023

Received: 21 February 2023

стратегія стійкого розвитку людства є надзвичайно комплексним та об'ємним планом передбачення, запобігання та розв'язання проблем, від яких залежить подальше виживання не тільки людей, а й усіх живих істот на планеті. Доволі складно оперувати глобальними цілями без достатнього усвідомлення про те, що відбувається на регіональному та місцевому рівнях. Адже навіть найменші невраховані зміни та прояви можуть мати величезні наслідки у контексті розвитку і регіону, і країни, і цілого континенту. Україна та її регіони не є винятком для цього, оскільки жодна держава не повинна стояти осторонь глобальних тенденцій до покращення не тільки свого життя, а й життя майбутніх поколінь. Таким чином, постає проблема у дослідженні аспектів стійкого розвитку конкретного економічного регіону України з метою визначення його основних властивостей та напрямків удосконалення регіональної політики. Такий підхід дозволить краще зрозуміти сутність актуальних проблем сталого розвитку на регіональному рівні, що є ключовим у побудові стратегій на державному та глобальному рівнях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблеми стійкого розвитку регіонів та їх особливості досліджували такі вчені, як Г. В. Скиба, А. В. Гречко, А. М. Жученко, І. О. Тарасенко, А. М. Вергун, Л. В. Громоздова, В. В. Громоздов, І. В. Студеннікова, Т. В. Лазоренко, О. О. Харчук, Т. В. Іванова, Т. М. Кришталь, К. Лаглер, О. Г. Підвальна, Ю. В. Кіндзерський, Н. В. Бахур, І. П. Булеєв та ін.

О. В. Шинкарук стверджує, що Державна та Регіональні стратегії розвитку не завжди є узгодженими між собою, що породжує розбіжності у цілях та засобах їх досягнення [1]. А. В. Гречко доводить, що сталий розвиток регіонів напряму залежить від ефективності реалізації Державної стратегії та наводить класифікацію її факторів розвитку [2]. Т. В. Іванова виділяє низку конкретних завдань, які необхідно виконати задля забезпечення еколого-економічної безпеки, яка є одним із найголовніших аспектів сталого розвитку [3]. Г. В. Скиба стверджує, що сучасна парадигма сталого розвитку регіонів України повинна розглядатись у контексті повномасштабних та всеохопних змін національної соціально-економічної системи, що має на меті приєднання України до загальних процесів на глобальному рівні [4]. Варто уваги є ідея про теорію мотивації, яку було висунуто А. М. Жученко. Сутність цієї теорії у відношенні до сталого розвитку полягає у механізмах стимулювання задоволення потреб населення, що може призвести до активації внутрішніх потенційних можливостей, що, своєю чергою, позитивно впливатиме на сталий розвиток регіонів [5]. Т. М. Кришталь, К. Лаглер та О. Г. Підвальна детально описують необхідність активізації інвестиційної політики регіону та залучення інвестицій у різні галузі економіки [6]. Дослідження інвестиційного потенціалу також досліджувала Н.В. Бахур, у науковій праці якої можна знайти ідеї

реформування податкової політики, які теж є основою регіонального сталого розвитку [7]. І. О. Тарасенко, А. М. Вергун, Т. В. Лазоренко, О. О. Харчук наголошують на ролі підприємств регіону як основної рушійної сили сталого розвитку і доводять, що саме сталість діяльності підприємства надає ряд переваг: нові ринкові можливості, справедливіший розподіл суспільних благ, інноваційність у процесах формування збалансованої системи природокористування та екологізації технологій у промисловості, енергетиці, будівництві, сільському господарстві, транспорті тощо [8, 9, 10]. Зважаючи на значні наукові здобутки у забезпеченні стійкого розвитку, виникає необхідність у поглибленні дослідження на прикладі одного з економічних регіонів України, щоб окреслити основні проблеми та напрями їх подолання у контексті забезпечення стійкого розвитку в умовах кризи.

Формулювання цілей дослідження. Мета статті полягає у дослідженні поточного стану економіки, екології та суспільних тенденцій, визначення основних аспектів та розробленні пропозицій щодо напрямів забезпечення стійкого розвитку Поліського економічного регіону.

Основні результати дослідження. Для того, щоб зрозуміти основні орієнтири стійкого розвитку регіону, варто спочатку розглянути цілі, поставлені на державному та глобальному рівнях. Таким чином можна розпізнати проблеми, які більшою чи меншою мірою притаманні регіону та ознайомитися із поточним планом дій міжнародного масштабу, щоб виокремити із них саме ті, які є ключовими для представленого регіону.

З розвитком суспільства та його основних рушійних сил ігнорувати його прямий вплив на довкілля та загальний добробут ставало усе важче, тому визнання того, що настав час змін, від яких залежить подальше існування людства, стало неминучим. Останні кілька десятиліть стратегії стійкого розвитку неодноразово змінювались, удосконалювались, щодо них точилось багато суперечок, але ніхто не заперечував того, що перехід на нову стратегію розвитку – це природна реакція світової спільноти, що прагне вижити та зберегти життя не лише собі, а й своїм нащадкам.

Найперша декларація конференції ООН з проблем довкілля була створена у 1972 році у Стокгольмі. Уже тоді вчені довели зв'язок економічного та соціального розвитку з проблемами навколишнього середовища. Після створення Міжнародної комісії із питань навколишнього середовища (1983 р.) була створена доповідь «Наше спільне майбутнє», де проголошувалось поняття «стійкий розвиток», загальне визначення якого «розвиток, який задовольняє потреби сучасного покоління і не ставить під загрозу життя майбутніх поколінь» [11]. Наступні саміти ООН у Ріо-де-Жанейро та Йоганнесбурзі були присвячені підсумкам реалізації принципів стратегії стійкого розвитку та постановці наступних цілей. У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної

Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся черговий Саміт ООН зі сталого розвитку [12]. Підсумковим документом Саміту “Перетворення нашого світу:

порядок денний у сфері стійкого розвитку до 2030 року” стали 17 Цілей Сталого Розвитку (рис. 1) та 169 завдань для їх досягнень.

Рисунок 1 – Цілі глобального сталого розвитку

Джерело: побудовано за даними [13]

Фактично описані цілі можна об'єднати у 3 категорії: економічні, екологічні та соціальні. Варто зазначити, що тут слід оперувати комплексними поняттями та розуміти, що вирішення навіть однієї цілі пов'язане із впливом на інші цілі і навпаки. Наприклад, скорочення нерівності є взаємопов'язаною із подоланням бідності, міцним здоров'ям та добробутом, гендерною рівністю, гідною працею та економічним зростанням, сталим розвитком міст та громад, захистом екосистем суші - і це лише поверхневий аналіз. Детальний звіт деяких взаємозв'язків описано у Гіді взаємодії цілей стійкого розвитку (A guide to SDG interactions: from science to implementation), розроблений Міжнародною науковою радою у 2017 році, який вкотре підтверджує, що праця над досягненням однієї цілі доволі масштабно та інколи навіть негативно впливає на інші [14].

Відповідно до цілей глобального сталого розвитку, Президент України 30 вересня 2019 року постановив прийняття цих же 17 цілей на державному рівні, що були описані також у Національній доповіді «Цілі стійкого розвитку: Україна» [15, 16]. Суто регіональних планів розвитку поки не було прийнято, проте є низка законодавчих проєктів щодо сталого розвитку Карпат.

Представництво ООН в Україні звітує лише про один проєкт, який здійснювався у рамках стійкого розвитку на території Поліського регіону, а саме у Чернігівській області (з 1 березня 2021 року до 31 грудня 2022 року). Він стосується залучення молоді до активної громадської діяльності через молодіжні, культурні та інші заходи, виявлення, підтримку та наставництво регіональних культурних ініціативних

груп. Це відповідає 8 та 4 цілям (гідна праця, економічне зростання та якісна освіта) [13].

Проаналізуємо поточний стан регіону, щоб на його основі визначити основні цілі сталого розвитку. Поліський економічний район об'єднує 4 області, які розташовані у північно-західній частині України (Волинська, Рівненська, Житомирська та Чернігівська). Частка площі регіону у загальній площі країни – 16,9%. Регіон характеризується вигідним географічним положенням, задовільними кліматичними умовами та переважно рівнинним рельєфом, родючими дерново-підзолистими ґрунтами, які зумовлюють стрімкий розвиток агропромислового комплексу.

В минулому Поліський регіон переважно був вкритий дубово-сосновими лісами, проте потреба розвитку транспортної мережі, будівництва, сільського господарства та промисловості спричиняє масове вирубування лісів та осушування боліт. Це неминуче впливає на екологічну ситуацію, спричиняючи ерозію та зсуви ґрунтів, руйнування екосистем, зміни ландшафту, зникнення флори та фауни. Згідно з даними онлайн-системи моніторингу лісів Global Forest Watch, Житомирська, Рівненська, Київська та Чернігівська області належать до регіонів, в яких зникло найбільше лісів з 2011 до 2018 року [17]. Така тенденція зберігається і донині.

Поліському економічному району притаманні проблеми користування земельними ресурсами, що значною мірою зумовлено інтенсивною осушувальною меліорацією. Це сприяє зниженню рівня ґрунтових вод, погіршенню стану ґрунтового покриву та порушенню водного режиму. Відбувається забруднення земель внаслідок антропогенного та техногенного впливів. Джерелами забруднення є

населені пункти, підприємства, транспорт. Негативний вплив здійснюють хімічні засоби та мінеральні добрива, які використовують для захисту та підвищення урожайності рослин.

Регіон забезпечений водними ресурсами, оскільки переважна частина його території розташовується у вологій кліматичній зоні, наявна розвинена гідрографічна мережа та сума активних температур є доволі невеликою.

Особливу небезпеку становить радіоактивне забруднення ґрунтів, водойм та повітря внаслідок аварії на Чорнобильській атомній електростанції, яка знаходиться на території Київської області. Загальна площа забруднення радіонуклідами на території Полісся становить 46% (3,5 млн га) сільськогосподарських угідь [18]. Аварія вплинула не лише на екологію, а і на соціально-економічний розвиток регіону.

Північна частина регіону є порівняно мало розвинутою як в промисловому, так і сільськогосподарському відношенні. У багатьох галузях фактично припинилось нарощування та оновлення виробничих потужностей. Це стосується легкої промисловості, машинобудування, сільськогосподарського виробництва. Третина підприємств щорічно отримували збиток з 2011 до 2020 року. Зі скороченням виробництва скоротились обсяги транспортних перевезень як пасажирів, так і вантажів. Проте, останні декілька років є позитивна тенденція до переважання експорту над імпортом.

Поліському економічному району притаманне стрімке зниження темпів природного та міграційного приростів населення. Натомість зростає рівень безробіття. Значна частина людей працездатного віку шукають заробітку за кордоном. У 2020 році рівень безробіття у Волинській, Житомирській та Чернігівській областях був один із найвищих в Україні. Середній розмір заробітної плати у регіоні є найнижчим в Україні. Кількість лікарняних ліжок у розрахунку на 10 тисяч осіб населення зменшується на 3-5 щороку. У галузях соціально-культурної сфери також домінують депресивні процеси [19].

Окремо варто зазначити, що військові дії лише посилили негативний вплив на розвиток регіону. Це стосується усіх сфер життєдіяльності. На відновлення лісів необхідні десятки років. Стільки ж часу знадобиться на розмінування та розчищення територій від мін, нерозірваних ракет та боєприпасів. Постраждали цілі екосистеми. Багато людей емігрувало і, як наслідок, спостерігається нестача робочої сили. Частина підприємницького сектору та інфраструктури потребує відновлення.

Підсумовуючи вищеописане, Поліський економічний район можна назвати регіоном, де кожна глобальна ціль сталого розвитку повинна впроваджуватись на локальному рівні, адже й економічна сфера, і довкілля, і суспільство потребують всебічних змін. Насамперед акцентувати увагу та

зусилля варто на використанні та розподілі ресурсів, як природних, так і людських. Ключовою у стратегії сталого розвитку є підтримка з боку населення. У недалекому майбутньому постане питання щодо не лише подолання наслідків війни, а й підтримки оптимального стану свого життя та життя нащадків. Ці дві цілі можна поєднати шляхом активного залучення населення до відбудови та відновлення регіону, а також заохочення до захисту екології, сортування та переробки сміття, насадження лісу, очищення водойм, охорони заповідних територій тощо. Поліський економічний район є одним із небагатьох в Україні, який має додатний коефіцієнт зволоження й у посушливі часи його водні ресурси живлять Дніпро і можуть впливати на погодні умови, тому збереженням цих властивостей теж не варто нехтувати. Досвід розвинених країн свідчить про те, що затрати на охорону здоров'я, обумовлені несвоєчасним запровадженням контролю над забрудненням, виявляються значно більшими від витрат на запобігання забрудненню.

Практика показує, що проблеми довкілля найкраще вирішувати через структуровані методи менеджменту за допомогою системи інструментів екологічного управління, спрямованих на вирішенні завдань охорони довкілля. Тому Міжнародна організація стандартизації (ISO) розробила стандарт СЕМ ISO 14001, опублікований 1996 р., який тепер визнають і впроваджують багато тисяч підприємств у всьому світі. СЕМ – це система екологічного управління, який є важливим інструментом у підтримці сталого розвитку [20]. Відповідно до міжнародного стандарту ця система повинна відображати екологічну політику та дотримання екологічного законодавства із постійним моніторингом впливу на довкілля, вимірами показників забруднення та ефективності екологічного менеджменту установи загалом. Лідерами у запровадженні СЕМ є Італія, Китай, Японія, Іспанія. Започаткування цієї системи в Україні та в Поліському економічному регіоні зокрема, стане поштовхом до відповідального та посиленого відновлення навколишнього середовища, що безпосередньо вплине на стан здоров'я місцевого населення.

Політика розвитку регіону повинна бути максимально відкритою до змін, впровадження інновацій, стартапів, залучення інвестицій як каталізатора розвитку економіки. Великий потенціал мають агропромисловий комплекс, туристичний сектор та відновлювані джерела енергії.

Висновки. Стійкий розвиток усе більше стає частиною життя кожного жителя планети Земля, як концепція, за допомогою якої ми можемо мінімізувати згубний вплив людської діяльності й забезпечити безпечне та комфортне існування своїм нащадкам. Зараз важливо сконцентрувати усі сили на виявленні проблем та їх подоланні й починати варто саме на регіональному рівні. Поліський економічний регіон є

наочним прикладом національної потреби у змінах, які стосуються сталого розвитку та його принципів. Впровадження систем екологічного менеджменту та залучення інвестицій у потенційно ефективні та прибуткові сфери економіки є першими кроками на

шляху до забезпечення сталого розвитку регіону. Цього можливо досягти лише за умов тісної співпраці населення та держави, а також усвідомлення кожним громадянином для чого це відбувається і яку роль він може відіграти у забезпеченні сталого розвитку.

Література:

1. Шинкарук О. В. Науково-методичні засади державного регулювання стійкого людиноцентристського розвитку регіонів. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 1. С. 164-180.
2. Гречко А. В. Дослідження факторів сталого розвитку регіонів України. Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність : зб. наук. праць XV (XXVII) Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14-15 березня 2019 р.). Київ, 2019. С. 13-14.
3. Іванова Т. В. Публічне управління стійким розвитком регіону в умовах запровадження сервісної держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 87-90.
4. Скиба Г. В. Сучасні аспекти сталого розвитку України та її регіонів в умовах глобалізації. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 6. С. 27-30.
5. Жученко А. М. Управлінські аспекти стимулювання стійкого розвитку регіону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 13. С. 106-109.
6. Кришталь Т. М., Лаглер К., Підвальна О. Г. Інвестиційний потенціал регіону як основа забезпечення його сталого розвитку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2018. № 5. С. 13-18.
7. Бахур Н. В. Податкове стимулювання як фінансовий інструмент забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку громад та регіонів. *Review of transport economics and management*. 2020. № 3. С. 147-155.
8. Тарасенко І. О., Вергун А. М. Сталый розвиток як концепція існування світової економіки в умовах глобалізації. Economic development: theory, methodology, management : scientific works and theses VII International scientific and practical conference, Prague, Czech Republic, 20-22 October 2021. Nemoros s.r.o., Prague 1, Czech Republic, 2021.
9. Лазоренко Т. В. Сталый розвиток як основа економічного зростання підприємства. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф., 22 квіт. 2021 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 288 с.
10. Харчук О. О. Сталый розвиток: економічний, екологічний і соціальний аспект. Україна у глобальному світі : колективна монографія / За заг. ред. д. і. н. В. В. Карпова. Рига: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. 258 с.
11. Майєр, Джеральд М. Основні проблеми економіки розвитку: навч. посіб. / Дж. М. Майєр, Дж. Е. Раух, А. Філіпенко ; пер. з англ. Д. Олесевич [та ін.]. К. : Либідь, 2003. 688 с.
12. The 17 goals. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (дата звернення:12.02.2022).
13. Цілі сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення:14.02.2022).
14. A guide to sdg interactions: from science to implementation. URL: <https://council.science/wp-content/uploads/2017/05/SDGs-Guide-to-Interactions.pdf> (дата звернення:14.02.2022).
15. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення:13.02.2022).
16. Цілі Сталого Розвитку: Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення:12.02.2022).
17. Global Forest Watch. URL: <https://www.globalforestwatch.org> (дата звернення:13.02.2022).
18. Артюшок К. А. Природні умови та основні еколого-економічні проблеми природокористування українського Полісся. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2012. № 19. С. 99-102.
19. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціал регіону. URL: https://pidru4niki.com/1917100238840/rps/prirodno-resursnyi_virobnichiy_trudoviy_potentsial_regiону (дата звернення: 12.02.2022).
20. Загорський В. С. Екологічна політика ЄС і проблеми формування системи екологічного управління в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. № 3. С. 210-221.

References:

1. Shynkariuk, O. V. (2020). Scientific and Methodological Foundations of State Regulation of Sustainable Cevero-Centric Development of Regions. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu*, 1, 164-180 [in Ukrainian].
2. Hrechko, A. V. (2019). Study of the factors of sustainable development of the regions of Ukraine. *Mizhnarodne naukovo-tekhniche spivrobotnytstvo: pryntsyphu, mekhanizmy, efektyvnist': zb. nauk. prats' XV (XXVII)*[Conference Proceedings of International scientific and practical conference] Mizhnar. nauk.-prakt. konf.[International scientific and practical conference]. Kyiv, 13-14 [in Ukrainian].
3. Ivanova, T. V. (2019). Public governance for the stable development of the region in the conditions of the service stage implementation. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 7, 87-90 [in Ukrainian].
4. Skyba, G. V. (2018). Current aspects of sustainable development of Ukraine and its regions in globalization conditions. *Pryazovs'kyj ekonomichnyy visnyk*, 6, 27-30 [in Ukrainian].
5. Zhuchenko, A. M. (2017). Managerial aspects of promoting sustainable development of the region. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 13, 106-109[In Ukrainian].
6. Kryshstal, T. M., Lahler K. & Pidval'na O. H. (2018). Investment potential of the region as a basis for ensuring its sustainable development. *Naukovyj visnyk Poltavs'koho universytetu ekonomiky i torhivli*, 5, 13-18 [in Ukrainian].
7. Bakhur, N. V. (2020). Tax stimulation as a financial instrument for sustainable social and economic development of hromadas and regions. *Review of transport economics and management*, 3, 147-155 [in Ukrainian].

8. Tarasenko, I. O. & Verhun, A. M. (2021). Economic development: theory, methodology, management : scientific works and theses VII International scientific and practical conference, Prague, Czech Republic [in Ukrainian].
9. Lazorenko, T. V. Stalyj rozvytok iak osnova ekonomichnoho zrostantia pidpriemstva. *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy*: zb. tez dop. [Conference Proceedings of International scientific and practical conference] II Mizhnar. nauk.-prakt. Konf [International scientific and practical conference]. Kyiv [in Ukrainian].
10. Kharchuk, O. O. (2020). *Stalyj rozvytok: ekonomichnyj, ekolohichnyj i sotsial'nyj aspekt. Ukraina u hlobal'nomu sviti*. Ryha: Izdavneciba «Baltija Publishing». 258 [in Ukrainian].
11. Gerald, M. E. (2003). *Osnovni problemy ekonomiky rozvytku*. Kyiv [in Ukrainian].
12. The 17 goals. Retriever from <https://sdgs.un.org/goals> [in English].
13. Sustainable development goals in Ukraine. Retriever from <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> [in Ukrainian].
14. A guide to sdg interactions: from science to implementation. Retriever from <https://council.science/wp-content/uploads/2017/05/SDGs-Guide-to-Interactions.pdf> [in English].
15. The President of Ukraine (2019). About the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period till 2030 (Order No.722/2019) Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> [in Ukrainian].
16. Sustainable development goals: Ukraine (2017). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> [in Ukrainian].
17. Global Forest Watch (2023). Retrieved from: <https://www.globalforestwatch.org> [in English].
18. Artiushok, K. A. (2012). Pryrodni umovy ta osnovni ekoloho-ekonomichni problemy pryrodokorystuvannia ukrains'koho Polissia. *Naukovi zapysky. Seriia «Ekonomika»*, 19, 99-102 [in Ukrainian].
19. Pryrodno-resursnyj, vyrobnychyj i trudovyj potentsial rehionu. Retrieved from https://pidru4niki.com/1917100238840/rps/prirodno-resursnyj_virobnichyj_trudovyj_potentsial_regionu [in Ukrainian].
20. Zahorskyj, V. S. (2014). Ecological policy of the European Union and formation of the ecological management system in Ukraine. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, 3, 210-221 [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License